

Xin Mết Trùng Pháo Tay...

Tác Giả: Quỳnh Giao

Thứ Sáu, 18 Tháng 12 Năm 2009 16:10

Nghệ sĩ chân chính thường lúng túng, đôi khi khó chịu, khi nghe người gì thiêu chúng trình duyệt đáng yêu của “xin quý khán giả cho mết trùng pháo tay”... trước khi mình bước ra sân khấu.

Khán giả phải có quy định thắm đượm và diễm tề sẽ hài lòng. Nghệ sĩ không hề xin xỏ vì khi ấy đang tập trung vào tiết mục trình diễn của mình. Sau đó, có vỗ tay hay không, nhiều hay ít thì là chuyện khác.

Thật nghĩ, dù thích hay không khán giả nên vỗ tay cho lịch sự. (Hình minh họa: bigwatermarina.com)

Đã từ lâu Quỳnh Giao muốn viết về cách vỗ tay của người thiêu nghệ ngo, không vì mình là người trình diễn nên muốn khán giả vỗ tay hoan hô, mà vì có nhiều cách vỗ tay lịch m. Mỗi mết lo, nh, c có cách vỗ tay riêng, có phong cách riêng.

Ngày còn h< c tr< ng Qu< c Gia Âm Nh< c và K< ch Ngh< < Sài Gòn, m< i năm đ< c đ< vài bu< i trình hòa nh< c (concert) hi< m có. H< a ho< n m< i có ngh< sĩ n< i ti< ng ng< i ngo< i qu< c ghé Vi< t Nam trình di< n trong khuôn kh< vi< n tr< văn hóa. Hãy t< p ghi v< nh< ng k< ni< m < y tr< c, ti< ng v< tay sau...

Năm m< i vào tr< ng nh< c, ng< i vi< t lên m< i đ< c nghe cô Ngô Nh< Mai t< Pháp m< i v< đàn bài piano b< n concerto s< 21 c< a Mozart trong đ< p k< ni< m 200 năm Mozart v< i ban nh< c c< a tr< ng do ông Giám Đ< c Nguy< n Ph< ng đi< u khi< n. Hi< m hơi l< m. L< n h< n m< t chút, ng< i vi< t say mê nghe Renée Fung (ng< i Trung Hoa) đàn violon m< t b< n concerto c< a Beethoven v< i ban nh< c c< a tr< ng do nh< c tr< ng ng< i Đ< c Otto Sohlner đi< u khi< n. Cô đàn hay mà còn đ< p n< a m< i ác, làm các nam sinh viên c< a ta c< ng< n ng< .

Cô Fung đ< n theo nhi< m v< c< a Liên Hi< p Qu< c là < l< i Vi< t Nam m< t năm đ< gi< ng cho l< p nh< c thính phòng (musique de chambre), đ< y cho dàn nh< c nh< và cho nh< c sinh đàn song t< u, tam t< u, t< t< u. Khi cô t< giã vì h< t nhi< m k< , c< kh< i nh< c th< Tây ph< ng b< ng b< b< nh t< ng t< .

Nh< c tr< ng Otto Sohlner thì < l< i lâu h< n vì t< p cho dàn nh< c l< n c< a tr< ng. Ông so< n hòa âm cho tr< ng ca “Con Đ< ng Cái Quan” c< a Ph< m Duy, đ< c trình di< n l< n đ< u t< i r< p Th< ng Nh< t (Norodom) r< i l< u di< n Đà L< t m< t tu< n. Chuy< n đi b< ng xe l< a t< Sài Gòn lên Đà L< t là m< t k< ni< m đ< p và khó quên c< a Mai H< ng và Quỳnh Giao. Lúc < y, ng< i m< i 19, k< m< i 14 tu< i. Nh< c tr< ng Sohlner mê Vi< t nam, nên khi h< t nhi< m k< ông < l< i, ra Hu< đ< y tr< ng nh< c v< a m< i m< t i đ< y. Sau T< t M< u Thân, không bi< t ông trôi d< t n< i nao, hay đã tr< v< c< qu< c?

Năm 1965 có ch< ng trình c< a dàn nh< c Đ< Th< Phi< t v< i ph< n trình t< u concerto cho Violin c< a Bach v< i bà Francis Buxton, m< t giáo s< bên M< qua Vi< t Nam gi< ng đ< y. Có gi< ng soprano c< a bà Robin ng< i Pháp, v< c< a ông Giám đ< c Trung Tâm Văn Hóa Pháp v< i bài “Exultate Jubilate” c< a Mozart. Và h< n h< nh làm sao, Quỳnh Giao và cô b< n h< c nh< c cùng th< y là Đăng Th< đ< c đàn m< i đ< a m< t hành âm (mouvement) bài Concerto en Ré c< a Bach! Hai đ< a đ< u đã t< t nghi< p tr< ng nh< c, l< n đ< u đàn concerto, là đ< c t< u v< i dàn nh< c giao h< ng, th< t khác h< n v< i đàn m< t mình.

Phép v< tay c< a khán gi< trong ch< ng trình nh< c c< đ< i< n có nhi< u qui cách mà chính các nh< c sinh cũng ph< i h< c.

Đầu tiên là khán giả đứng dậy vỗ tay, chứ không vỗ ngang chông. Thí dụ như một concerto có ba hành âm, bình thường thì theo thứ tự: hành âm một có nhịp điệu nhanh (allegro), hành âm hai chậm (adagio) và hành âm cuối cùng rất nhanh (vivace). Đôi khi có bài có đến bốn hành âm, như symphony số 41 của Mozart. Và cũng có bài mà hành âm một lại phá cách, không nhanh mà chậm (adagio), thí dụ như bốn Symphony số 9 của Beethoven.

Khán giả phải đứng dậy ban nhạc đàn hành âm cuối xong mới đứng vỗ tay, dù sau một hành âm, dàn nhạc đứng dậy lại chuyển bốn trình tự hành âm kế tiếp. Nhưng lúc ngừng lại như thế, người thì mình đứng chờ cho đến khi có sau bao nhiêu phút dài người im đi thì người khác. Nhưng chờ họ thôi, chứ không vỗ tay!

Có một giai thoại kể rằng khi xem danh ca Mirella Freni ngỏ ý kết hôn với nữ ca sĩ Maria Callas. Bà mẹ của Freni và bà mẹ của Luciano Pavarotti xem đây là nhân công trong một hãng vận chuyển lá và Mirelli Freni còn hát cho đến tuổi 70 mới nghỉ, vào năm 2005.

Hai nữ danh ca này rất khác nhau. Một buổi trình diễn của Maria Callas ở New York có Mirella Freni ngồi ở đầu dàn nhạc. Khi một người nín thở nghe Maria Callas hát một đoạn Aria trong vở kịch thì Mirella Freni vô tình hay hiểu ý làm rơi chiếc vòng đeo tay, kêu cái “keng”, khiến cả dàn nhạc rộp “ồ” lên. Maria Callas bối rối lúng khi đang ngân nga!.. Nghĩ thuật cách không đi mà huy động bốn âm thanh là vậy!

Nhưng thế mới biết không khí yên lặng trong rạp hát của những người nào! Trang nghiêm như trong một nghi thức tôn giáo. Thường thì là âm nhạc, danh ca chứ là “thánh nữ” dâng lên tôn kính, theo đúng quy cách!

Khán giả nhạc cổ điển Tây phương thường vỗ tay làm nhiều đợt. Khi hài lòng với người trình diễn, họ vỗ tay ngay khi kết thúc và rất lâu, đôi khi xen lẫn tiếng hô “bravo”. Người trình diễn lúc là người độc tấu (soloist) và nhạc trưởng (conductor) cùng cúi chào khán giả và cùng nhau bước vào hậu trường. Có khi người soloist là phụ nữ thì nhạc trưởng lại chắp tay đứng ngay người độc tấu vào hậu trường. Nếu tiếng vỗ tay bên ngoài vẫn vang rền thì họ lại cùng bước ra sân khấu cúi chào lần nữa, và lại đi vào hậu trường. Tiếng vỗ tay mà chắp tay, họ lại bước ra sân khấu lần thứ ba để chào cảm ơn khán giả...

Như vậy, thế nào là thành công?

Câu tr&#i i c&a ng&#i i ngh& sĩ là “h& ch& v& tay và chào hai l&n là xoàng!” V& tay ba l&n m&i là đ&t. Đó là h&t ph&n m&t, tr&# c “intermission” thôi, n&u là bài cu&i thì ti&ng v& tay đôi khi b&n l&n m&i đ&t. Có l&n Pavarotti và c& Domingo đ&# c v& tay đ&n 45 phút t&i Vienne! Đ&t k& l&c.

Ngày x&a, vi&t l&i đây mà th&y nh& Giáo S& Đ& Th& Phi&t vô cùng. Ông đ&n Đ&ng Th& và Qu&nh Giao nh& cúi đ&u chào r&i b&# c vào h&u tr&# ng th&t nhanh. Đ&ng ra là ch& đ&ng m&p mé sau cánh gà tí x&u r&i tr& ra sân kh&u ngay, k&o khán gi& ng&ng v& tay và ra không k&p n&a! Đ& th&# ng quá, và hai đ&a đ&# c ra chào ba l&n, c& th&y và trò đ&u sung s&# ng m&n nguy&n.

Qua lo&i nh&c khác, nh& pop music hay country music, khán gi& v& tay tùy ý. Có lúc m&i nghe câu m& đ&u đã v& tay ngay đ& bày t& s& thích thú. Khi trình di&n xong, ngh& sĩ cúi đ&u chào, và đôi khi nói l&i cảm  n. Khi nghe ti&ng v& tay đ&t thì nên đi vào ngay, đ&ng đ&i thêm cũng không hay vì ch& l&t đ&t thêm vài ti&ng l& loi mà thôi.

M&t ng&# i làm ông “b&u” cho các show ca nh&c c&a ta t&i M&, đã có l&n “ch& m&nh” cho ngh& sĩ trình di&n cách làm cho khán gi& v& tay dài. Anh nói: “quí v& ph&i g&i ti&ng v& tay b&ng... cách chào! Ph&i gi& b& chào cúi r&p mình cho lâu. Không ai n& ng&ng v& tay khi mình cúi chào cảm  n h&. Và n&u quý v& mu&n... dài n&a thì quay l&i đ&a tay cảm  n nh&c sĩ, thiên h& l&i ph&i v& tay cho nh&c sĩ n&a. V&y là ng&# i ta có c&m t&# ng là mình đ&# c v& tay dài h&n h&t!”

Ng&# i vi&t thì quê mùa và ng& i ng&n, không dùng ngh& thu&t đó. Trái l&i, đôi khi c& đi vào dù ti&ng v& tay ch&a đ&t, ch& vì thói quen lúc h&c nh&c là khán gi& v&n v& tay dù ngh& sĩ trình t&u đã đi vào... Nh&ng xem ra cách “cò m&i” này còn khá h&n là ng&# i trình di&n xin “m&t trùng pháo tay.” Ai ph&i xin đ&u đó mà không th&y... ng&# ng? Thi&t nghĩ dù thích hay không khán gi& nên v& tay cho l&ch s&. Th&y hay thì v& to h&n và dài h&n thôi.

Trong nh&ng bu&i trình di&n nh&c Rock, ng&# i đ&ng trên sân kh&u là “th&n t&# ng” c&a khán gi&.   đây, v& tay là th&# ng quá, ph&i đ&ng lên, nh&y đ&ng nh& ng&# i điên, đòi xé qu&n áo th&n t&# ng, và đôi khi khích đ&ng quá đ&n ng&t x&u t&i ch& m&i rõ là ái m&. Các ông hoàng c&a lo&i nh&c này nh& Elvis Presley, hay Michael Jackson đ&u h&# ng ki&u th&# ng ngo&n đó, đêm v& chính h& ph&i dùng thu&c đ&ng và sáng d&y ph&i dùng thu&c đ& t&nh. Đ&am ra thành công nào cũng có cái giá c&a nó... T& làm kh& mình cho ng&# i mua vui là cái nghi&p c&a ngh& sĩ chẳng? Hay là vì t& mê?...